

Barns velfærd i internationalt perspektiv

An-Magritt Jensen og Jens Qvortrup

Den internationale forsknings nytte

Forskning er en aktivitet, som alle er enige om, vi må have. Forskning fylder meget på offentlige budgetter, om end der ikke er enighed om, hvorvidt den fylder for meget eller for lidt. Politikeres og befolkningens parathed til at acceptere store udgifter til forskning afhænger rimeligvis af, om man kan se nogen nytte af investeringerne. I så henseende er der forskellige meninger om, hvad nytteværdien er eller kan være, og disse forskellige meninger genspejler sig i krav til forskningen, som ikke sjældent strider mod hverandre. Tendenserne i mange lande går i retning af mere og mere anvendelsesorienteret retning, hvilket også viser sig på universiteterne, fx i form af ændringer i traditionelle styringssystemer, hvor valgte ledelser nu forlanges afløst af eksterne direktører. Også for departementer, som bevilger store penge til fx forskningsrådene, er det et vigtigt moment, at forskningen vil kunne sætte sig synlige spor i den førte politik, og at den i almindelighed vil komme befolkningen til gode. I virkeligheden er der også blandt forskere stor forståelse for dette, men der er utvivlsomt en stor del af dem, der fortolker nyttebegrebet anderledes og væsentligt bredere.

Imidlertid stilles forskningen over for andre krav, som ikke altid harmonerer med en snæver nyttebetragtning. Et af dem er kravet til internationalisering. Vi lever, sådan argumenteres der ofte, i en mere og mere international, for ikke at sige globaliseret, verden, som ikke blot

kommer os ved, men som vi heller ikke kan trække os tilbage fra, og som påvirker os i mangt og meget. Desuden er det forskningsmæssigt en central betragtning, at kun internationalt videnskabeligt samarbejde gør det muligt for os at relativere den indsigt, vi har om vort eget land og dermed vurdere vores egen levestandard og de tiltag, der er nødvendige for at ændre på den i en politisk ønskelig retning. Men står dette krav i modsætning til kravet om en nyttig forskning i den forstand, at den umiddelbart bør kunne anvendes i konkrete sammenhænge? Nej det gør den ikke nødvendigvis, men de to hensyn forenelighed forudsætter en forståelse af, at der er behov for flere led i forskningsprocessen.

International forskning – og ikke mindst den internationale forskning, som gør krav på at være komparativ – indebærer nødvendigvis et vist mål af abstraktion, hvis den skal forlenes med mening. Det ligger i sagens natur. Baggrunden for at internationalisere forskningen er netop en antagelse om, at der er forskelle – undertiden store – mellem levevilkår fra land til land. Skal vi give mening til sammenstilling, og navnlig sammenligning, af forskelle, må vi se os om efter fællesnævner. Vi må løfte os op over det helt konkrete niveau, som vi kender så godt og er fortrolige med fra vores dagligdag i en national sammenhæng. Vores udgangspunkt vil i regelen være, at man i andre lande i fx Europa vil møde den samme type problemstillinger, som vi kender fra vort eget land, men at de faktorer som skaber dem andetsteds, og de virkemidler, der i andre lande skal til for at ændre på dem, er andre og indgår i andre konstellationer. Det er vores forestilling om, at problemerne er principielt de samme, men på forskellige baggrunde, som gør det rimeligt og fornuftigt at sammenligne.

Vi skal med andre ord være parate til, i international forskning, at formulere os mere abstrakt i forhold til vore nære problemer for at kunne få andre landes tilsvarende problemer i tale. Men det betyder så også, at konklusionerne, vi måtte drage i international forskning er af mere almen karakter og derfor – og det er pointen – ikke så enkelt lader sig anvende i en konkret kontekst i hjemlandet.

Er det nyttigt og værd at bruge penge på? Ja, vil de fleste forskere formentlig sige, det er nyttigt, fordi vi kommer hjem med en bedre forståelse af de større sammenhænge, vore egne konkrete problemer indgår i; det er nyttigt, fordi vi vil have fået større indsigt i, hvordan andre lande løser, eventuelt ikke løser, tilsvarende problemer. Vi vil med andre ord have opnået større indsigt i et problems almene karakter og derfor også fået

forståelse for, at andre faktorer kan være relevante, end dem vi selv har været fortrolige med.

Forskere, som kommer hjem med den type indsigt, vil imidlertid have brug for hjælp, hvis den skal nyttiggøres konkret. De er langt fra altid selv skikkede til at selv at foretage "oversættelsen" af en generaliseret international indsigt til fx et tiltag på kommunalt niveau. Til gengæld er fx de nordiske lande begunstiget ved at besidde talløse veluddannede og erfarne eksperter på forskellige politiske niveauer, fra det statslige til det kommunale. De har den fordel at kunne begribe et til dels abstrakt sprog i kraft af deres uddannelse, samtidig med at de fra deres egen politisk-administrative dagligdag har den fornødne erfaring med at applicere viden i en konkret sammenhæng. Det er vigtigt at lære at indse nødvendigheden af den arbejdsdeling mellem veluddannet arbejdskraft på forskellige niveauer. Et godt udviklet samarbejde mellem forskere og "praktikere" er en forudsætning for, at teoretisk, international og komparativ forskning kan blive gjort nyttig.

Indsamling og analyse af data om tilsyneladende samme type af problemstillinger stiller store krav, og tingenes tilstand er ikke blot noget, man kan tage for givet. I den offentlige debat gøres der ofte af politikere, journalister eller andre deltagere i mediediskussionen bemærkninger om en national problematik i forhold til "lande vi plejer at sammenligne os med". Det er en slags bemærkninger, vi nok bør være meget varsomme med at fæste for stor tillid til, for som regel beror de på overfladiske indtryk. De kan i al fald ikke bruges til så meget, før vi får fastere grund under fødderne.

Hvordan har norske børn det?

"Norske børn har det bedre end børn i lande, vi plejer at sammenligne os med" kan være et godt eksempel på en vurdering, som kan være rigtig, men lige så nemt kan være udtryk for enten ønsketænkning eller mangel på indsigt. Dels må det specificeres, hvilke lande, vi tænker på, og dels er det også nødvendigt at gøre det klart, hvad kriterierne er for et godt børneliv. Er det den materielle standard? Er det samvær med begge forældre gennem hele barndommen? Er det retten til at kunne bevæge sig frit og uden opsyn af voksne – eller er det modsat retten til at være under konstant beskyttelse? Er det retten til en god og endda gratis børnehaveplads? Er det frihed fra mobning af både andre børn og af voksne?

De fleste af disse spørgsmål er normative i den forstand, at de ikke har noget objektivt grundlag. Forskningen kan imidlertid komme et langt stykke af vejen ved at dokumentere nogle faktiske forhold og på det grundlag sige noget om forskelle mellem lande. Men den vigtigste del og formentlig også den vanskeligste opgave er at analysere informationerne og gøre dem begribelige i forhold til vore egne landes ideologiske eller normative holdninger. Det er ikke tilstrækkeligt at konstatere, som vi kan, at der er færre 4-5 årige norske børn i før-skole institutioner end i Italien, hvor opholdet oven i købet er gratis. For selv om det for nogle er et mål både at øge den andel og gøre adgangen gratis, så er det næppe sandsynligt at nordmænd i almindelighed ville acceptere italienske vilkår, fordi de indebærer en børnehave med et klart undervisningsindhold, mens der i Norge og andre nordiske lande traditionelt er lagt mere vægt på det pædagogiske indhold.

International barndomsforskning

Da der andetsteds i dette nummer af *Barn* er skrevet om projekter vedrørende "børns materielle vilkår" (se Vegard Johansen), og om "børns adgang til tid og rum" (se Tonje Lauritzen), skal denne artikel ikke gå i dybden med indholdet i disse temaer. De to projekter er delprojekter i nogle større sammenhænge – både norsk og internationalt. Dels er de hovedprojekter i et norsk forskningsrådsstøttet projekt *Barns velfærd – penge, tid og rum*, dels indgår de i et vigtigt samspil med den internationale, såkaldte COST-aktion (med nummeret A19): *Children's Welfare*. Begge disse store projekter er initierede af denne artikels forfattere.

COST er en forkortelse for Co-operation within Science and Technology. COST's formål er at etablere netværk mellem forskere i mange lande på basis af forskningsaktiviteter. Det finansierer ikke forskningen selv, men yder alene støtte til mødevirksomhed (rejser, ophold, kost m.v.). De enkelte lande kan, men er ikke forpligtede til at støtte national forskning i tilknytning til de enkelte aktioner, som Norge har gjort det i dette tilfælde. Der bliver derfor store forskelle på, hvilken indsats der kan gøres fra land til land, og det får konsekvenser for karakteren af sammenligningen mellem landene.

COST A19 blev godkendt og begyndte aktiviteterne i 2001. Den har deltagelse af 17 europæiske lande samt Israel og er således et stort

internationalt projekt. Grunden til, at det er et i hovedsagen europæisk projekt er i første række, at COST er en europæisk organisation med tilknytning til EU¹. Desuden bør erfaringsmæssigt projekter med visse komparative prætentioner ikke bestå af lande, som er for forskellige. Ingen vil vel påstå, at det er umuligt at sammenligne et højt udviklet europæisk land med et fattigt afrikansk land, men vanskelighederne med at tolke resultater kan i så fald blive ganske store. En tommelfingerregel i komparativ forskning er, at der ikke bør være for store forskelle mellem de lande, der er med i undersøgelsen, mens der til gengæld bør være en vis variation i det forskningstema, som skal undersøges (her: children's welfare). Den regel er utvivlsomt gældende for denne COST-aktion.

COST A19 har et planlagt forløb, som varer frem til juni 2005 – altså i alt fire år. Alle deltagerne, som nærmer sig 40 i tal, mødes flere gange om året. De er opdelt i tre arbejdsgrupper: en, som handler om børns materielle og sociale vilkår, en som handler om børns adgang til og udnyttelse af tid og rum og endelig en overgribende (som alle deltager i), der som overskrift har "Children's rights and discourses". Sidstnævnte gruppes formål er at binde temaerne sammen og sikre, at der er overensstemmelse mellem gruppernes formål og niveau.

Der er som resultat af aktionen planlagt en række publikationer. Dels vil hvert land skrive en "lande-rapport" om arbejdsgruppernes temaer. I omfang vil de være på ca. 50 sider hver. Desuden vil der blive udgivet to bind, hvor deltagerne forventes at skrive kapitler, som ikke tager udgangspunkt i de enkelte lande, men derimod ud fra valgte temaer, som således kan beskrives på tværs af landene og give en god mulighed for at anlægge komparative perspektiver.

På grund af den ujævne støtte, der fra land til land er givet forskerne i denne aktion, vil den ikke kunne præstere krystalklare komparative resultater. På den anden side forventes det, at den vil kunne publicere tilstrækkeligt med velfunderede indsigter fra de mange lande til, at både forskerne selv og offentligheden på mere betryggende vis kan sige noget om "de lande, vi normalt sammenligner os med".

Hver COST-aktion har en såkaldt "management committee" (MC), som forestår den administrative afvikling af aktionen. Indtil udgangen af 2002 var An-Magritt Jensen fra Institutt for sosiologi og statsvitenskap ved NTNU i Trondheim leder for MC; fra og med 2003 er dette hverv

¹ I løbet af 2003 vil COST blive knyttet til European Science Foundation.

Barns velfærd i internationalt perspektiv
An-Magritt Jensen og Jens Qvortrup

overtaget af Anne Trine Kjørholt fra Norsk senter for barneforskning,
ligeledes ved NTNU.

An-Magritt Jensen
Institutt for sosiologi og statsvitenskap
NTNU
N-7491 Trondheim, Norge
e-post: anmagrittj@svt.ntnu.no

Jens Qvortrup
Institutt for sosiologi og statsvitenskap
NTNU
N-7491 Trondheim, Norge
e-post: jens.qvortrup@svt.ntnu.no